

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՄԱՄՈՒՐԱՊԻՒ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔԸ

Ապագային, ցմրեալ, թագաւորը որ պիտի երևան գայ երկրին մէջ, արդարութեան խօսքերը զորս արձանագրեցի քարկոթսդիս վրայ, թող պահէ. երկրին օրէնքը զոր հաստատեցի, երկրին վճիռները զորս որոշեցի, թող չալալէ ան. իմ կանոնագրերը թող չեղծանէ. եթէ այդ անձը խելք ունի, և կարող է իր երկիրը արդարութեամբ առաջնորդել, թող զննէ խօսքերը զորս արձանագրեցի քարկոթսդիս վրայ, և ճամբան (և) ուղին, երկրին օրէնքը զոր հաստատեցի, երկրին վճիռները զորս որոշեցի, այս քարկոթսդը թող լուսաբանէ իրեն՝ և թող արդարութեամբ առաջնորդէ իր սեւագլուխները՝ (իր ժողովուրդը), թող դատէ անոնց դատերը, թող որոշէ անոնց վճիռները. թող արմատախիլ ընէ ապիրատը և չարը իր երկրէն, և թեւարկէ իր ժողովուրդին բարօրութիւնը:

Համաբարապի՝ Արդարութեան Թագաւորն (եմ) ես, որուն Շամաշ Օրէնքը նշուրից, ընտիր են իմ խօսքերը, անհաւասար են իմ արարքները, միայն յիմարին գատարկ են անոնք, իմաստունին

ՔԱՒԱՍՈՒՆԵՐԿՐՈՐԴ ՍՒՆԱԿ (Խակակող 28)

Կը ներկայանան անոնք՝ իրրեւ հիացումի առարկայ:

Եթէ այդ անձը՝ զննած է իմ խօսքերը

Կանոթիւնը զրէք այս գիտողութեանց ծիրին: Մեր ռոմանթիկմը չըջան մէն է ստեղծումի ուր խանգը տիրական է միւս բոլոր ծորուաններէն: Մեր իրապաշտները հակադեցութեան զգացում մը չեն արժեւորեր երբ կ'ուրանան մեր բանաստեղծութեան շնորհները: Անոնք կը հպատակին, թերեւս առանց ալ գիտնալու, միւս պէտքին ոգւորութեամբ կը յարաբէրէ գահաւորակ իմացականութեան:

Ք. ՕՇԱԿԱՆ

(Շարունակով)

զորս քարկոթսդիս վրայ արձանագրեցի, և չէ եղծանած իմ օրէնքը, չէ խեղաթւրած իմ խօսքերը, չէ փոխած իմ կանոնագրերը, թող Շամաշ՝ այդ անձին, ինչպէս ինծի՝ Արդարութեան Թագաւորին, անոր մականը՝ (Իշխանութիւնը) երկարէ, թող հովուէ իր ժողովուրդը արդարութեամբ:

Եթէ այդ անձը՝ չէ զննած իմ խօսքերը զորս արձանագրեցի քարկոթսդիս վրայ, և անգոհնած է իմ անէծքները, և չէ սարսփած աստուածներու անէծքէն, ջնջած է օրէնքը զոր հաստատեցի, խեղաթւրած է իմ խօսքերը, ալալալած է իմ կանոնագրերը, եղծանած է իմ (հոն) արձանագրուած անունը և (անոր փոխան) արձանագրած՝ իր անունը, (կամ) ուրիշ մը գրգռած (այս արարքին համար) այս անէծքներու պատճառաւ՝ (սարսափէն), այդ անձը՝ ըլլայ թագաւոր, ըլլայ իշխան, ըլլայ կառավարիչ, կամ որ և է աստիճանի անձ, մեծն Անումը՝ հալլը աստուածներու, որ հուկեց իմ Թագաւորութիւնը; թող վերցնէ անոր (իր) Թագաւորութեան փայլը, փչրէ անոր մականը, անոր ճակատագրին անիծէ:

Թող էնիլի⁽⁷³⁾ տէրը, սահմանիւր ճակատագրերու, որուն հրամանը չի փոխուիր, իմ Թագաւորութիւնը բարձրացնողը, գրգռէ անոր դէմ ախիափան ըմբոստութիւններ, անոր կործանումի արշտը իր (խիւ) բնականութեան մէջ. թող սահմանէ անոր իրրեւ ճակատագրի՝ տառապանքի իշխանութիւն մը, չքաւորութեան օրեր, սովի տարիներ, խաւար առանց լոյսի, յանկարծական մահ. թող հրամայէ ան իր ծանրակշիռ բերնով՝ (խօքով) քանդուրը անոր քաղաքին, ցրուումը անոր ժողովուրդին, անոր Թագաւորութեան իսպախումը, երկրին մէջ աւոր անուան և յիշատակին անհետացումը:

Թող Նինիլի⁽⁷⁴⁾ մեծ մայրը, որուն հրամանը կշիռ ունի Էքուրի մէջ, բարձրը որ կը յաւըզցնէ իմ փափաքները, գատաստանի և վճուր վայրը՝ էնիլի ներկայութեան, ձախողեցնէ անոր խնդիրը. թող ան, էնիլի Թագաւորի բերնին մէջ գետեղէ քանդումը անոր երկրին, կործանումը անոր

(73) Փոթորիկի աստուածն էր. տես Սիմ ամադիր, 1952 Ապրիլ, Թիւ 4, էջ 97, առաջին սիւնակ:

(74) Էնիլի աստուծայ ամուսինն էր:

ժողովուրդին, անոր կհանքին հեղումը ջու-
րերու⁽⁷⁵⁾ նման:

Թող էան՝ մեծ իշխանը, որուն վճիռ-
ները նախագուռութիւն ունին, դաստիա-
րակը աստուածներու, որ գիտէ ամէն տե-
ռակ բան, երկարաձողը

ՔԱՆԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԻ ՍԻՆԱԿ (հակակողմ 27)

օրերը կեանքիս, թող զրկէ զայն իմացո-
ղութենէ⁽⁷⁶⁾ և իմաստութենէ, և զայն (այդ
ձեւով) մոռացութեան⁽⁷⁷⁾ առաջնորդէ. թող

(75) Կենսական սկզբունքին կորուստը կրնայ
բաղդատուիլ ջուրերու հեղումին, երբայցինե-
րու մօտ ընթացիկ ըմբռնումի մը համաձայն,
Երբայցեհն շնեֆէշ՝ բառը կը համապատասխանէ
աքթատերէն շնափշթուշին և անոր նման կը
մատնանէ՝ հոգին մանաւանդ իբրև զկենսական
սկզբունքը. արդ, հոգին իբր կենսական շունչ
արիւնին մէջ կը ընակէր. այդ է անասուններու
արիւնին անանելու արցիւքին շարժառիթը. ան
պէտք էր մատուցուէր Աստուծայ, Ղև., փ. 10-
14, շեւ մարդ ոք մարդ յորդուցող Խորայնի՝ կամ
յիկաց յեցեւոց 'ի ձեզ, որ ուտիցէ զամենայն
արիւն, հաստատուցից զերեսս իմ 'ի վերայ ան-
ձինն որ ուտիցէ՝ զարիւնն, և կորուսից զնա 'ի
ժողովուրդեան իւրմէ: Զի շունչ ամենայն մարմնայ
արիւն իւր է. և եւ ետու զայն ձեզ 'ի սեղանն՝
քաւել վրան անձանց ձերաց. զի արիւն նորա
փոխանակ անձինն որոք քաւելցի, վրան այնորիկ
ասացի ցորդինն իւրայնի՝. ամենայն անձն 'ի
ձեռն՝ արիւն մի՝ կերիցէ. և եկն որ յեցեալ իցէ
'ի ձեզ՝. արիւն մի՝ կերիցէ. և մարդ ոք մարդ՝
յորդուցն Խորայնի՝ կամ յիկաց յեցեւոց 'ի ձեզ,
որ որայցէ որս երէ ինչ կամ թալուն որ ուտի-
ցի, և եղցէ զարիւն նորա և ծածկեացէ հողով.
զի շունչ ամենայն մարմնայ արիւն իւր է. եւ
ասացի ցորդինն Խորայնի՝. Զարիւն ամենայն
մարմնայ մի՝ ուտիցէ. զի շունչ ամենայն մար-
մնայ արիւն իւր է. ամենայն որ ուտիցէ զայն
ստանալացի: Զայն է որ շնորհուած արիւնին,
Եսայ. 7. 10, շեւ ասէ Աստուծոյ: Զի՛նչ գործեցեր
զայդ. զոչումն արեան եղբոր քո բողոքէ առ իս-
րայելէ: Սաղմաներգութիւն հիւանդը կը մտածէ իր
արեան շուրջ որ կը հոսի, Սաղ. 114. 15, շեւ որ-
պէս զշուր հեղայն. P. Cruevilhier, Commentaire
... էջ 276:

(76) Բառ առ բառ՝ ակախել, որովհետեւ աք-
թատերը նոյնացուցած էին ակախել և իմացա-
կանութիւնը, ուրիմն ան որ լայն ակախներ ու-
նէր, մեծ ուղիմութեան մը համբաւին էր տիրա-
ցած:

(77) Քնափական յետ-մահու կեանքի մը կը
հաւատալին աքթատերերը. անձի մը յիշատակին
կատարեալ մթաղանմով այս աշխարհի մէջ, անոր
մարդը յիկան փնայցումով կը զայն իմաստաբուէր.
այնքան խոր արմատներ էր արձակած այս հա-

թմրէ անոր գետերը աղբւրէն⁽⁷⁸⁾, Թող
չանցնէ անոր երկրին մէջ գարի⁽⁷⁹⁾ (ցորեն)
կեանքը ժողովուրդին:

Թող Շամաշ՝ մեծ դատաւորը երկնքի
և երկրի, որ ուղղութեամբ կ'առաջնորդէ
պարող էակները, տէրը, իմ օգնականը,
տապալէ անոր թագաւորութիւնը, թող
չգտած անոր դատը՝ (իբրևունքը), Թող
չփոթէ անոր ուղին, թող ստանալէ անոր
գունդերուն հիմը. իր բանդագուռանքնե-
րուն մէջ թող պատրաստէ անոր գէշ գու-
շակութիւն մը՝ անոր թագաւորութեան
հիմերուն արմատախմբման և անոր երկրին
կործանման շուրջ. թող Շամաշի չարա-
ղէտ խօսքը հասնի անոր վրայ անմիջա-
պէս. վերը⁽⁸⁰⁾ թող անջատէ զայն կենդա-

մաղումը Համուրապիի հոգիին մէջ, որ ան իր
յայտաբարէ քաղութիւնին վրայ քանդակել ա-
ւաւ իր պատկերը, արձանագրել իր երկարաշունչ
ներբողները, զորմէլ ամենասոսկալի սպառնա-
լիքները անոնց դէմ, որոնք պիտի փորձէին իր
պատկերը եղծանել, Ղևի՛ն՝ մի քանին իր Թան-
կադին խօսքերէն. P. Cruevilhier, Commentaire...
էջ 274-275:

(78) Որպէսզի ըրանքններուն չի հասնին ջու-
րերը:

(79) Միջպահաքի զիկաւոր սնունդի աղբւրն
էր ցորենը:

(80) Այսինքն երկրի վրայ. վարը՝ դժոխքը կը
մատնանէր, երկրորդ՝ ապրողներու վայրն էր
«վարաի» ընկալութեան ընդդէմ, ուր դոյրութիւն
ունէին լոյճ զէթիմուսները՝ հոգիները մեռալ-
ներու: Որոնց կեանքն էր չափազանց նուազած:
Յանախակի կը խօսուէր ինչ կտակարանի մէջ հի-
րեց խայրմանի՝ ապրողներու երկրին շուրջ, որ
ներկայ կեանքն էր թմրած և քնափ. Եսայ.
11. 10-11, «Ես ասացի 'ի վերանալ աւաւոց իմաց
գնացից 'ի դրունս դժոխցի, թողից զմիացորդ
սմաց իմաց: Երեւ մասերէ կը բաղկանաւ եր-
կիրը, Բաբելոնացիներու աշխարհայեացքով, վե-
րին մասը կամ երկրին մակերեսը ուր ապրող
էակները կը ընակէին, էնլիխ՝ (Պէլ) թագաւո-
րութիւնը կը գտնուէր, ուղիւնաւոր ուր էնլիխ
(Էա) թագաւորութիւնն էր, և ջուրերու ներքեւ
գետեղուած երկրի մը, ուր կը գտնուէին մեռ-
եալները կամ հէթիմուսները և որ ներկալ առ-
տուծայ կ'ալուածն էր: Համուրապի կը մտառե-
նէէ այս վարը «վարը, ասորերկրեայ աշխարհն
արտայայտութիւններով. արգարև երկրի մակե-
րեսին բաղդատմամբ, վարը կը գտնուէր մեռ-
եալներու ընկալութիւնը. այս ըմբռնումը կը վե-
րադառնա Յովքի գրքին մէջ, ԼԸ. 16-18, «Էա-
եալ՝ իցիս յակն ծովու, և ընդ նետո աննորոց
ընէցար. Բանայցին քեզ ակն դրունք մահու,

կուռի վայրին վրայ, թող խառնակութիւն (և) ըմբոստութիւն ստեղծէ անոր համար. թող տապալէ անոր մարտիկները, (և) ոռոգէ հողն անոնց արիւնով. թող նետէ անոր պատերազմիկներուն դիակներուն⁽⁸⁷⁾ դէզը դաշտին վրայ. թող ոչ մէկ կարեկցութիւն ցուցնէ անոր մարտիկներուն, թող յանձնէ զայն անոր ռոտներուն ձեռքը, և թող զայն շղթայուած առաջնորդին իր ոսոխ երկիրը:

Թող ներկալ⁽⁸⁸⁾ հզօրը աստուածներու միջև, անմրցակից պատերազմիկ ուժը՝ (մարտիկը) որ ապահովէ կուտայ (ինձ) իմ յաղթանակը, իր մեծ զօրութեամբ, թող այրէ անոր ժողովուրդը եղէգնետի կատաղի կրակին պէս, թող փռեկէ զայն իր զօրաւոր դէմքերով, և թող փշլէ անոր անդամները՝ կուէ արծանի մը նման:

Թող նինթուն⁽⁸⁹⁾՝ վսեմաշուք տիրուհին երկիրներու, զիս ծնանող մայրը⁽⁹⁰⁾, վերցնէ իրմէ ժառանգորդ որդին, և ոչ կայթայթէ⁽⁹¹⁾ անոր անունը (կրող) մը, ոչ ալ ստեղծէ մարդկութեան՝ (մարդկային) սերմը իր ժողովուրդին միջև:

Թող նինգաուզը⁽⁹²⁾՝ դուստրը Անու-մի, իմ բարեխօսը էջօւրի մէջ, գոյացնել տայ անոր՝ իր անդամներուն մէջ ծանր հիւսանդութիւն մը, ոստտիկ ցաւ մը, գէշ օր-

կանական խաթար մը՝ որ չի բուժուիր, ուրուն բնոյթը ոչ մէկ բժիշկ գիտէ, որ չի կրնար մեղմուել վիրակապերով, որ մահուայ՝ (մահացու) խածուածքի մը պէս՝ չի կրնար արմատաքի խուլել. թող ողբայ (կուրուստը) իր առնական կորովին, մինչև որ իր կեանքը չիլի:

Թող մեծ աստուածները⁽⁹³⁾՝ երկնքի և երկրի, Անուհազինները⁽⁹⁴⁾ իրենց ամբողջութեամբ, պահապան-ոգին⁽⁹⁵⁾ տաճարին, (և) աշխուս (աստուածը) էպպպարի⁽⁹⁶⁾, անիծեն զայն, անոր սերմը, անոր երկիրը, անոր ռամիկ դասակարգը, անոր ժողովուրդը և անոր բանակը, չարագուշակ անէծքով մը:

Թող էնիլի, իր որոշումով՝ օր անդառնալի է, անիծէ զայն այս անէծքներով, և թող շուտով հասնին անոնք իր վրայ:

ԱՆՈՒՇԱՄԻՍԱ ԱՐՂ. ԶՂՋՍԱՆԱՆ (Վերջ՝ 8)

(88) Նախորդող տառերկու աստուածներուն կ'ակնարկուի. — Աքքատներու կողմէ սեփականացնելու փոխ առնուած վաթսնասային séxagésimal Թուարկութեան մէկ տարրը կը կազմէր տասներկու թիւը, ու այս հիմամբ հաշուանարը, աքքատական պանդոնդնէն՝ միայն տասներկու աստուածութիւններու՝ Անուի, Էնիլի, Նինիլի, Էայի, Շամաշի, Սինի, Աստուի, Զապապայի, Իշթարի, Ներկալի, Նինգուի, Նինգաուգիի հրաւերով կը գտնայալ Համմուրապի, իր արձանադրեալ քարեթղթը անիծել տալու համար Միջագետքէն չափադատութեան արշալոյսէն իսկ, վեց թուին և իր բազմապատկերներուն յաշիւդութիւնը, կը բացատրուի իրենց բաժանուկանութեամբը, միայն ամբողջական թիւերն են ասոնք թէ երկուքով և թէ երեքով բաժանելի միանգամայն. արդ այս թիւերու վրայ հիմնուած դրութիւնները, շուրջ և կը յարմարէ չափաբաժանութեան հետ. կը բաւէ յիշատակել վեցսակի և երկուսականի դրածածութիւնը վաճառականական յարաբերութիւններու մէջ. Thureau-Dangin, L'Origine du système séxagésimal, Revue D'Assyriologie, 1928, պրիւ 25րդ, էջ 115-118. P. Cruevilhier, Commentaire . . . էջ 272:

(94) Մեր այս արձանագրութեան մէջ, Անու աստուծոյ հետեւորդ ստորին աստուածներուն խմբակը կը ներկայացնեն Անուհազինները:

(95) Այս պահապան ոգին՝ օշխուսն, չարագուշակ յարաբերութիւններէ չէր խուսափեր եքսբանի, մէկի օր այս բնագրին մէջ անիծողներու զատուէ մէջ կը յիշատակուի:

(96) Եմագղ աբուի տաճար՝ որբորանի էր Արդարութիւնը և իրաւունքը խորհրդանշող, Շամաշ աբու-աստուծոյ, Սիփար քաղաքի մէջ, հիւսիսային Քաբուլն, այժմու Ապու-Խապպան:

(87) Որովհետև կը տառապէին մեռելներու հողերը չիթողուելու պարագային:

(88) Դժոխքի, քանդակի, մահ սերմանող՝ աստուածն էր, տես Սին ամուսնի, 1952 Մայիս, թիւ 5, էջ 131, սիւնակ առաջին:

(89) Ծննդաբերութեան դիցուհին էր, պաշտուած Գէշ քաղաքի մէջ. զայն կը ներկայացնէին յանախ՝ մայրական դուրգուրանքի զգուրբութեամբ, պղտիկ մը իր ձախ ձեռքին, ուրուն իր օտինքները երկրածած ու ալ ձեռքը ազօրդի դիրքով:

(90) Աստուածային քննութեան շառաւիղն ըլլալու իր փառասիրութիւնը, կ'արդարացուի քայտուան արժանիքներուն իրագործումով, իր իշխանութեան քառասուն երկու տարիներու երկայնքին:

(91) Ապացոյց մը թէ Նինգուն օչ միայն ծննդաբերութեան դիցուհին էր, այլ նաև անոր ներգործութիւնը կը զգացուէր մահուան վրայ:

(92) Առողջութեան դիցուհին էր, իսկ քաղաքի ստամոքիէն զէնկալ-մախ՝ զվէն սրբաբանն աստուծուն մէջ պաշտուած. կը նշոյնացուէր ան կուլայի դիցուհուց հետ, իր կարգին այս վերջինը, Պատու դիցուհուց հետ նշոյնացուած. Իսիի բնակիչներուն կողմէ կուլային՝ արուած անունն էր Նինգաուզը: